**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI**
**JAMOAT XAVFSIZLIGI UNIVERSITETI**

**AXMEDOVA M.T.**

# MOLIYA HUQUQI

**DARSLIK**

60420100 Yurisprudensiya (faoliyat turlari bo‘yicha)

**TOSHKENT**

**KBK-67.402**
**A-95**

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti kengashida muhokama qilingan va ma’qullangan, 2023-yil 27-dekabrdagi 5-sonli bayonnoma.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 4-mart kunidagi “O‘quv-uslubiy hujjatlarni tasdiqlash, kelishuvga kiritish hamda o‘quv adabiyotlarini nashrga tavsiya berish to‘g‘risida” gi 55-son buyrug‘iga asosan nashrga tavsiya etilgan.

Axmedova M.T.Moliya huquqi. Darslik. – Toshkent.: O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2024. – 247 bet.

Darslik “Moliya huquqi” fanining o‘quv dasturiga muvofiq yozilgan bo‘lib, unda Moliya huquqi fanining predmeti tahlil uslubi, tizimi va manbalari, moliyaviy-huquqiy me’yorlar va moliyaviy huquqiy munosabatlar, O‘zbekiston Respublikasi davlat budjeti va budjet huquqi, davlat daromadlarini va xarajatlarini huquqiy tartibga solish, yuridik va jismoniy shaxslardan olinadigan umumiy va maqsadli soliqlar, bank faoliyatining huquqiy asoslari, budjetdan tashqari davlat maqsadli jamg‘armalarining huquqiy rejimi, O‘zbekiston Respublikasida pul muomalasining huquqiy asoslari, valyutani tartibga solish va valyuta nazoratining huquqiy asoslari, O‘zbekiston Respublikasida Moliya nazorati va uning huquqiy asoslari borasidagi mavzular yoritilgan.

Mazkur darslik O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti 60420100-Yurisprudensiya (faoliyat turlari bo‘yicha) ta’lim yo‘nalishi bo‘yicha tahsil olayotgan kursantlar va talabalar uchun mo‘ljallangan, shuningdek, darslikdan boshqa oliy o‘quv yurtlarining yurisprudensiya yo‘nalishi bo‘yicha ta’lim olayotgan talabalar va magistrlar foydalanishlari mumkin.

**Taqrizchilar:**

| | |
|---|---|
| **I.Q.To‘raboyev.** | Toshkent davlat yuridik universiteti Ma’muriy va moliya huquqi kafedrasi dotsenti v.b., yu.f.b.f.d., (PhD); |
| **D.R.Rustamova** | Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi dotsenti i.f.b.f.d. (PhD) |
| **Z.K.Babakulov** | Fuqaroviy-huquqiy fanlar kafedrasi professori, y.f.d. . |

© Axmedova M.T.2024
© O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2024

# MUNDARIJA

**KIRISH** **3**

**I BOB. DAVLAT MOLIYASI VA MOLIYA HUQUQI ..... 5**
1.1. Moliya huquqi fanining mohiyati va predmeti ..... 5
1.2. Moliyaning moddiy asosi va uni pul aylanishidagi o‘rni ..... 8
1.3. Moliya huquqining tizimi va manbalari ..... 15
I bob bo‘yicha test savollari ..... 20
**II BOB. MOLIYAVIY-HUQUQIY ME’YORLARI VA MOLIYAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ..... 22**
2.1. Moliyaviy – huquqiy me’yorlari tushunchasi ..... 22
2.2. Moliyaviy-huquqiy munosabat tushunchasi va kelib chiqish asoslari ..... 28
2.3. Moliyaviy-huquqiy munosabatlar subyektlarining huquqlarini himoya etish ..... 35
II bob bo‘yicha test savollari ..... 38
**III BOB. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI VA BUDJET HUQUQI ..... 42**
3.1. Budjet tushunchasi va mohiyati ..... 42
3.2. Budjet huquqi va predmeti ..... 46
3.3. Budjet huquqi tamoyillari ..... 47
III bob bo‘yicha test savollari ..... 48
**IV BOB. DAVLAT DAROMADLARINI VA HARAJATLARINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ..... 52**
4.1. Davlat daromadlari tushunchasi va tasniflanishi ..... 52
4.2. Davlat daromadlarini tashkil etish tamoyillari va tizimi ..... 54
4.3. Davlat xarajatlari tushunchasi, mazmuni va ularning huquqiy tartibi ..... 60
IV bob bo‘yicha test savollari ..... 75
**V BOB. YURIDIK VA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN UMUMIY VA MAQSADLI SOLIQLAR. SOLIQ MUNOSABATLARINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ..... 77**
5.1. Soliq tushunchasi, vazifalari va soliqlarning kelib chiqishi ..... 77
5.2. Soliqlarning ahamiyati va xususiyatlari ..... 86
5.3. Soliq funksiyalari va tasnifi ..... 89
5.4. Soliqlar va yig‘imlar tizmi hamda ularning turlari ..... 94
5.5. Soliq solish maqsadida soliq to‘lovchi jismoniy shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar ..... 97

5.6. Soliq solish maqsadida soliq to‘lovchi yuridik shaxslar va ularning bo‘linmalari ..... 106
V bob bo‘yicha test savollari ..... 109
**VI BOB. BANK FAOLIYATINING MOLIYAVIY-HUQUQIY TARTIBGA SOLINISHI ..... 113**
6.1. Bank faoliyati tushunchasi. O‘zbekiston Respublikasida bank ro‘yxatga olish ..... 113
6.2. O‘zbekiston Respublikasining Markaziy banki to‘g‘risidagi qonunchilik tizimi ..... 121
6.3. Markaziy bankning vakolatlari va vazifalari ..... 124
6.4. O‘zbekiston Respublikasining pul tizimi va pul muomalasini tashkil etish ..... 129
6.5. O‘zbekiston Respublikasida bank siri tushunchasi va uning muhofaza qilishini ..... 133
VI bob bo‘yicha test savollari ..... 141
**VII BOB. BUDJETDAN TASHQARI DAVLAT IJTIMOIY FONDLARIGA TO‘LANADIGAN SUG‘URTA BADALLARINING HUQUQIY REJIMI ..... 144**
7.1. Davlat maqsadli jamg‘armalar tushunchasi va turlari ..... 144
7.2. Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi huzuridagi bandlikka ko‘maklashish davlat jamg‘armasi ..... 146
7.3. Moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari pensiya jamg‘armasining maqsadi va asosiy vazifalari ..... 148
VII bob bo‘yicha test savollari ..... 152
**VIII BOB. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL MUOMALASINING HUQUQIY ASOSLARI ..... 155**
8.1. O‘zbekiston Respublikasida pul muomalasi va uning huquqiy asoslari ..... 158
8.2. Kassa operatsiyalarini amalga oshirish qoidalari ..... 171
VIII bob bo‘yicha test savollari ..... 174
**IX BOB. VALYUTANI TARTIBGA SOLISH VA VALYUTA NAZORATINING XUQUQIY ASOSLARI ..... 177**
9.1. Valyuta va valyuta boyliklari tushunchasi ..... 177
9.2. Valyutani tartibga solish tushunchasi va mazmun ..... 184
9.3. Valyuta nazorati va uni amalga oshirish. Valyuta opreatsiyalari ..... 187
9.4. Valyuta operatsiyaga doir cheklovlar va valyutaga oid qonunchilikni buzganligi uchun javobgarlik ..... 196

IX bob bo‘yicha test savollari ..... 200
**X BOB: O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MOLIYA NAZORATI VA UNING HUQUQIY ASOSLARI ..... 203**
10.1. Davlat moliyaviy nazorati tushunchasi va turlari ..... 203
10.2. Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish ..... 210
10.3. Budjet to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini buzish ..... 215
X bob bo‘yicha test savollari ..... 222
TAYANCH IBORALAR ..... 225
**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI ..... 237**

**AXMEDOVA MUQADDAS TURSUNOVNA**
yuridik fanlari doktori, dotsent

# MOLIYA HUQUQI

Darslik

Texnik muharrir: Boboxonov S.R.

Bosishga ruxsat etildi: 20.03.2024. Buyurtma: № 61. Format 60x90/16
Times New Roman garniturasi bilan raqamli bosma usulida bosildi.
Hajmi: 15,5 sh.b.t., 9,13 t.-h.t. Adadi: 40 nusxa.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi